

Правління Національного банку України

ПОСТАНОВА

16 липня 2018 року

м. Київ

№ 77

**Про внесення змін до деяких нормативно-правових
актів Національного банку України**

Відповідно до вимог статей 6, 7, 15, 56 Закону України “Про Національний банк України”, з метою вдосконалення роботи банківської системи в надзвичайному режимі Правління Національного банку України **постановляє:**

1. Пункт 3 постанови Правління Національного банку України від 22 липня 2014 року № 435 “Про затвердження Інструкції щодо організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі” викласти в такій редакції:

“3. Надзвичайний режим роботи для окремих банків або банківської системи України запроваджується та скасовується рішенням Правління Національного банку України.”.

2. Затвердити Зміни до Інструкції щодо організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 22 липня 2014 року № 435 (у редакції постанови Правління Національного банку України від 24 червня 2016 року № 349), що додаються.

3. Департаменту безпеки (Скомаровський О. А.) після офіційного опублікування довести до відома Державної казначейської служби України та банків України інформацію про прийняття цієї постанови.

4. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на Голову Національного банку України Смолія Я. В.

5. Постанова набирає чинності з дня, наступного за днем її офіційного опублікування.

Голова

Я. В. Смолій

ЗАТВЕРДЖЕНО
Постанова Правління
Національного банку України
16 липня 2018 року № 77

Зміни до Інструкції щодо організації роботи банківської системи в
надзвичайному режимі

1. У розділі I:

1) пункт 4 викласти в такій редакції:

“4. Надзвичайний режим роботи для окремих банків або банківської системи України запроваджується та скасовується рішенням Правління Національного банку.

Правління Національного банку приймає рішення про створення комісії (робочої групи), визначає її склад, розподіл повноважень та строки дії.”;

2) в абзаці першому пункту 7 слова “Центральної розрахункової палати,” виключити;

3) абзац другий пункту 14 викласти в такій редакції:

“Банки та Операційний департамент у встановленому порядку можуть здійснювати операції за рахунками банків, роботу яких у СЕП тимчасово припинено, у межах залишку коштів на їх рахунках, не обтяженого іншими зобов'язаннями.”.

2. Пункти 20 – 22 розділу III викласти в такій редакції:

“20. Учасник СЕП зобов'язаний ужити заходів для усунення загрози втрати засобів захисту інформації, електронних архівів, комп'ютерної техніки в разі запровадження надзвичайного режиму роботи.

21. Учасник СЕП має право організувати роботу в приміщенні іншої організації за попереднім погодженням із Національним банком і з дотриманням правил використання і зберігання засобів захисту інформації в разі запровадження надзвичайного режиму роботи. Учасник СЕП зобов'язаний надіслати до Національного банку копію розпорядчого акта про роботу в приміщенні іншої організації.

22. Учасник СЕП має право в разі необхідності визначити тимчасовий порядок використання та зберігання засобів захисту інформації за попереднім погодженням із Національним банком. Учасник СЕП зобов'язаний надіслати

копію розпорядчого акта про введення в дію тимчасового порядку до Національного банку.”.

3. У розділі XI:

1) назву розділу викласти в такій редакції:

“XI. Виконання банком платіжних доручень клієнтів у разі неможливості працювати в СЕП у штатному режимі або порушення роботи системи автоматизації банку”;

2) пункт 58 викласти в такій редакції:

“58. Відповідальний виконавець банку платника:

1) перевіряє заповнення реквізитів: “Платник”, “Код платника”, “Рахунок платника”, “Банк платника”, “Код банку платника” та “Підписи платника” [у разі електронних розрахункових документів – електронний(і) підпис(и)/електронний(і) цифровий(і) підпис(и) відповідно до вимог, установлених нормативно-правовим актом Національного банку з питань застосування електронного підпису в банківській системі України];

2) повертає платнику один примірник платіжного доручення, оформленого на паперовому носії, із заповненим реквізитом “Дата надходження”;

3) робить та засвідчує паперову копію електронного розрахункового документа в трьох примірниках (далі – платіжне доручення) у разі його надходження до банку за допомогою системи дистанційного обслуговування;

4) формує платіжні доручення платників у пачки загальною кількістю не більше 100 примірників окремо на кожний банк отримувача (два примірники платіжного доручення за кожною операцією);

5) оформляє в трьох примірниках реєстр платіжних доручень (додаток 2), який засвідчує своїм підписом, підписом головного бухгалтера (його заступника) та меморіальний ордер (додаток 3);

б) надсилає до банку-кореспондента, що обслуговує отримувача, сформовані пачки платіжних доручень і два примірники реєстру платіжних доручень, один примірник меморіального ордера, на підставі якого кошти списані з кореспондентського рахунку банку платника. Додатково може надаватися сканована копія реєстру платіжних доручень (за наявності) на змінному носії інформації з використанням засобів захисту інформації.”;

3) у підпункті 4 пункту 60 слова “та відбитком печатки банку” виключити;

4) пункт 62 доповнити новим абзацом такого змісту:

“Банк додатково, у разі можливості, надає скановану копію реєстру платіжних доручень (за наявності) на змінному носії інформації з використанням засобів захисту інформації.”;

5) пункт 63 викласти в такій редакції:

“63. Операційний департамент, якщо банк платника не може працювати в СЕП у штатному режимі або в разі порушення роботи системи автоматизації цього банку, для забезпечення виконання міжбанківського переказу через СЕП:

1) виконує списання коштів на загальну суму пачки платіжних доручень із кореспондентського рахунку банку платника відповідно до вимог законодавства України щодо здійснення договірною списання;

2) опрацьовує пачку платіжних доручень одним зі способів:

оформляє меморіальний ордер для кожного платіжного доручення з пачки платіжних доручень. У реквізиті “Призначення платежу” вказуються призначення платежу і реквізити платника, зазначені в платіжному дорученні. Операційний департамент за оформленим меморіальним ордером виконує переказ через СЕП на рахунок отримувача, зазначений у платіжному дорученні;

оформляє меморіальний ордер на загальну суму пачки платіжних доручень. У реквізиті “Призначення платежу” вказуються реквізити реєстру платіжних доручень. Операційний департамент за оформленим меморіальним ордером виконує переказ через СЕП на кореспондентський рахунок банку отримувача і надсилає банку отримувача сформовану пачку платіжних доручень та два примірники реєстру платіжних доручень. Операційний департамент додатково надсилає банку отримувача засобами системи електронної пошти Національного банку скановану копію реєстру платіжних доручень, засвідчену електронним підписом відповідальної особи Операційного департаменту, прирівняним до власноручного відповідно до закону.”;

б) у пункті 65 слова “відображення в бухгалтерському обліку міжбанківського переказу в разі відключення від системи електронних платежів” виключити.

4. Розділ XII викласти в такій редакції:

“XII. Порядок організації роботи з готівкою в банківській системі

66. Директори Операційного департаменту та Центрального сховища, представник Національного банку в регіоні України (інший працівник

Національного банку на підставі наказу Національного банку), керівник банку щодо якого Правління Національного банку прийняло рішення про надання йому повноважень на зберігання запасів готівки Національного банку (далі – уповноважений банк), зобов'язані:

1) негайно повідомити Голову Національного банку та заступника Голови Національного банку, який згідно з розподілом функціональних обов'язків здійснює загальне керівництво Департаментом грошового обігу, про загрозу нормальним умовам функціонування системи готівкового обігу. Подальші дії щодо роботи з готівкою та іншими цінностями, а також із запасами готівки Національного банку, що зберігаються в уповноважених банках (далі – запаси готівки на зберіганні), мають здійснюватися відповідно до наданих вищезазначеними особами вказівок;

2) ужити запобіжних заходів з метою недопущення втрати готівки та інших цінностей, запасів готівки на зберіганні.

67. Директорами Операційного департаменту, Центрального сховища, керівником уповноваженого банку та представником Національного банку в регіоні України (іншим працівником Національного банку на підставі наказу Національного банку) для розроблення та вжиття заходів щодо забезпечення організації роботи з готівкою та іншими цінностями, запасами готівки на зберіганні, створення належних умов їх зберігання створюються спеціальні комісії (далі – комісії).

68. Для забезпечення потреб економіки в готівкових коштах можуть бути залучені резервні фонди Національного банку, запаси готівки (у тому числі зношеної) у сховищах Національного банку та запаси готівки на зберіганні, залишки готівки в оборотній касі Операційного департаменту, підрозділів грошового обігу в регіонах України та Центрального сховища і залишки готівки в операційних касах банків.

69. Подання заявок на підкріплення готівкою (запасами готівки на зберіганні) та вивезення її надлишків (запасів готівки на зберіганні), подання звітності та надання одержувачам і відправникам відповідних емісійних дозволів (дозволів) здійснюється за допомогою електронної пошти, телефонного зв'язку (телефонограм) або інших засобів комунікації у разі неможливості виконання зазначених функцій засобами автоматизованих систем обробки інформації.

70. Підрозділи перевезення цінностей Центрального сховища здійснюють операції з готівкою в резервних фондах і запасах готівки Національного банку та її перевезення відповідно до письмових вказівок директора Департаменту грошового обігу (або особи, яка його заміщує) за погодженням із заступником

Голови Національного банку, який здійснює загальне керівництво Департаментом грошового обігу.

Рішення про використання банкнот стратегічного запасу приймає Голова Національного банку (особа, яка його заміщує) або заступник Голови Національного банку, який здійснює загальне керівництво Департаментом грошового обігу.

71. Операції з готівкою (у тому числі зношеною) у запасах готівки, із залишками готівки в оборотній касі Центрального сховища, Операційного департаменту, підрозділів грошового обігу в регіонах здійснюються відповідно до письмових розпоряджень директора (заступника директора) Центрального сховища, директора Операційного департаменту, керівника підрозділу грошового обігу в регіоні (його заступника) за погодженням представника Національного банку в регіоні України (іншого працівника Національного банку на підставі наказу Національного банку).

Операції із запасами готівки на зберіганні (у тому числі зношеної) в уповноваженому банку здійснюються на підставі дозволів Національного банку.

72. Голова Національного банку або заступник Голови Національного банку, який згідно з розподілом функціональних обов'язків здійснює загальне керівництво Центральним сховищем, визначає підрозділ, який перевозитиме цінності з урахуванням ситуації в регіонах. Підрозділ перевезення цінностей Центрального сховища іншого (пріоритетно сусіднього) регіону здійснює вивезення готівки у разі неможливості перевезення цінностей та/або вивезення готівки силами підрозділу перевезення цінностей Центрального сховища в регіоні після погодження та повідомлення про це Національного банку. Представники Національного банку в регіонах України (інший працівник Національного банку на підставі наказу Національного банку), керівники Центрального сховища та банків з метою мінімізації ризиків щодо збереження готівки та інших цінностей на місцях вирішують питання щодо залучення до супроводження цінностей представників Національної поліції України, Збройних Сил України, правоохоронних та/або військових органів.

Підрозділ Центрального сховища, який здійснює доставку готівки до будівлі Національного банку в регіоні України, забезпечує вивезення готівки з цієї будівлі, якщо в регіоні немає підрозділу перевезення цінностей.

Центральне сховище вивозить готівку оперативним автомобільним транспортом Національного банку та/або спецвагонами Національного банку.

Перевезення готівки здійснюється із залученням посиленої охорони, про що Департамент безпеки разом із Центральним сховищем готує розпорядження Національного банку.

73. Рішення про перевезення готівки підрозділом перевезення цінностей Центрального сховища за заявою банку в межах або за межі регіону приймає Керівник.

74. Працівники підрозділу грошового обігу в регіоні, уповноваженого банку здійснюють приймання та видачу готівки інкасаторам з урахуванням поточної ситуації, у тому числі в неробочий час.

Підрозділи грошового обігу в регіонах у разі потреби прискорення оперативності та підвищення безпеки забезпечують організацію приймання (видачі) від інкасаторів банку доставленої готівки (інкасаторам банку) у приміщеннях касового вузла (передсховищі, касовій кабіні тощо).

75. Касові працівники у разі настання будь-якої загрози схоронності цінностей за письмовим розпорядженням директора Операційного департаменту та представника Національного банку в регіоні України (іншого працівника Національного банку на підставі наказу Національного банку) на всіх робочих місцях пакують готівку та інші цінності, які отримали під свою відповідальність, а також касові документи в мішки, візки, касети з оформленням ярликів до них із зазначенням усіх реквізитів, передбачених нормативно-правовими актами Національного банку, та опломбовують їх.

Готівка та інші цінності в опломбованих мішках, візках, касетах передаються касовими працівниками матеріально відповідальним особам на тимчасове зберігання до сховищ із відображенням та проставлянням підписів у книзі обліку прийнятої і виданої готівки та інших цінностей.

Для оперативного переміщення мішків, візків, касет з готівкою та іншими цінностями до сховищ залучаються інші касові працівники та інкасатори для надання допомоги.

76. Матеріально відповідальні особи підрозділу грошового обігу в регіоні приймають на тимчасове зберігання до сховища мішки, візки, касети з готівкою та іншими цінностями за написами на ярликах з перевіркою цілісності пломби та відповідності номерів пломб даним ярлика до касети із записами та підписами в книгах обліку прийнятої і виданої готівки та інших цінностей.

Матеріально відповідальні особи підрозділу грошового обігу в регіоні передають представникові Департаменту безпеки ключі та печатки від сховищ після замикання сховищ та здавання їх під охорону.

77. Директори Операційного департаменту, Центрального сховища, представник Національного банку в регіоні України (інший працівник Національного банку на підставі наказу Національного банку), керівник уповноваженого банку зобов'язані забезпечити пошкодження та/або знищення ключів та кодів від сховищ та ґратчастих дверей у разі загрози незаконного проникнення до будівлі Національного банку в регіоні України, Операційного департаменту, Центрального сховища чи уповноваженого банку.

Пошкодження/знищення ключів від сховищ та ґратчастих дверей здійснюється в присутності комісії визначеною Керівником особою в механічний або хімічний спосіб. Про факт пошкодження/знищення ключів оформляється акт у довільній формі, який підписується членами комісії та залученими до цієї роботи працівниками Операційного департаменту, Центрального сховища, підрозділу грошового обігу в регіоні, уповноваженого банку. Один примірник акта надсилається до Департаменту безпеки Національного банку.

Коди знищуються шляхом їх блокування адміністратором або через механічне руйнування блоку вводу кодів.

78. Розпорядженням Голови Національного банку (або заступника Голови Національного банку, який здійснює загальне керівництво Департаментом грошового обігу) визначається перелік підрозділів грошового обігу в регіонах, уповноважених банків, до/від яких мають бути в першу чергу вивезені банкноти, сувенірна продукція, інвестиційні та пам'ятні монети з дорогоцінних металів у разі настання будь-якої загрози схоронності цінностей.

За розпорядженням директора Центрального сховища, Операційного департаменту або представника Національного банку в регіоні України (іншого працівника Національного банку на підставі наказу Національного банку) банкноти, сувенірна продукція, інвестиційні та пам'ятні монети з дорогоцінних металів пакуються в мішки з оформленням у встановленому порядку ярликів до них із зазначенням усіх необхідних реквізитів.

79. Операційний департамент, Центральне сховище, підрозділи грошового обігу в регіонах України, уповноважені банки тимчасово припиняють операції з касового обслуговування за рішенням Правління Національного банку, що обов'язково доводиться до відома банків регіону.

80. Представник Національного банку в регіоні (інший працівник Національного банку на підставі наказу Національного банку) забезпечує на підставі розпорядження Національного банку під контролем керівника підрозділу грошового обігу в регіоні та в межах технологічної зони контролю відеокамер типу С пошкодження банкнот національної валюти, що зберігаються у сховищах, розташованих у будівлі Національного банку в регіоні, у разі неможливості вивезення банкнот національної валюти зі сховищ, розташованих у будівлі Національного банку.

81. Керівник уповноваженого банку забезпечує пошкодження запасів готівки Національного банку на зберіганні в присутності комісії у разі неможливості вивезення запасів готівки на зберіганні з уповноваженого банку на підставі розпорядження Національного банку.

82. Банкноти повинні бути пошкоджені у спосіб, який забезпечує переведення їх у неплатіжний стан механічним способом.

Про факт пошкодження банкнот оформляється акт у довільній формі із зазначенням номіналу, кількості, суми готівки та способу пошкодження. Акт підписується всіма залученими до цієї роботи працівниками підрозділу грошового обігу в регіоні, уповноваженого банку. Один примірник акта надсилається до Департаменту грошового обігу Національного банку.

Уповноважений банк повинен передати пошкоджені банкноти із запасів готівки на зберіганні разом із другим примірником акта про пошкодження до Національного банку.

83. Операційний департамент, Центральне сховище, підрозділи грошового обігу в регіонах здійснюють утилізацію, пошкоджують (крім випадку, передбаченого пунктом 80 розділу XII цієї Інструкції) або знищують готівку та інші цінності в Центральному сховищі і будівлях Національного банку в регіонах України за рішенням Правління Національного банку.

Зазначені рішення надсилаються засобами спеціального зв'язку з підтвердженням про їх отримання.

84. Операційний департамент, Центральне сховище та підрозділи грошового обігу в регіонах передають один комплект дублікатів ключів від усіх сховищ та сейфів на тимчасове зберігання до Департаменту безпеки з оформленням такого передавання в установленому порядку.

Департамент безпеки визначає місце зберігання дублікатів ключів від сховищ і сейфів. Порядок зберігання (знищення) цих дублікатів ключів визначається окремим розпорядженням Національного банку.

85. Банк у разі неможливості вивезення готівки та інших цінностей забезпечує на підставі розпорядження Національного банку (яке надане на їх клопотання) пошкодження банкнот національної валюти механічним способом з метою переведення їх у неплатіжний стан.

Про факт пошкодження банкнот оформляється акт у довільній формі із зазначенням номіналу, кількості, суми готівки і підписується всіма залученими до цієї роботи працівниками банку.

Відшкодування банку коштів за пошкоджену готівку здійснюється в разі її передавання до підрозділу грошового обігу в регіоні разом з актом про пошкодження.

86. Банки та підрозділи грошового обігу в регіонах не мають права здійснювати обмін фізичним та юридичним особам неплатіжних справжніх банкнот, пошкоджених механічним способом відповідно до вимог цієї Інструкції.

Банки зобов'язані вилучати під час приймання готівки від фізичних і юридичних осіб або в разі їх звернення щодо обміну неплатіжні справжні

банкноти, пошкоджені механічним способом з обов'язковою втратою внаслідок пошкодження визначених Національним банком критеріїв платіжності банкнот національної валюти України, і в установленому порядку передавати їх як сумнівні до уповноважених підрозділів Національного банку для проведення досліджень.

Експерт уповноваженого підрозділу Національного банку досліджує пошкоджені банкноти та на підставі результатів досліджень з урахуванням інформації про пошкодження банками банкнот складає відповідний акт про дослідження сумнівних банкнот, у якому обов'язково зазначаються встановлені ознаки пошкодження банкнот та робиться висновок (у разі встановлення) про пошкодження банкнот під час надзвичайного режиму.

Банкноти, визнані за результатами дослідження пошкодженими під час надзвичайного режиму, зберігаються в сховищах, розташованих у будівлях Національного банку в регіоні України до їх передавання у встановленому порядку правоохоронним органам для проведення відповідних розслідувань.

87. Підрозділ банку в разі неможливості передавання зразків банкнот гривні національної валюти до банку – юридичної особи (іншого підрозділу цього банку) або до відповідного підрозділу грошового обігу в регіоні за окремим рішенням Голови Національного банку (або особи, яка його заміщує) та/або заступника Голови Національного банку, який здійснює загальне керівництво Департаментом грошового обігу (або особою, яка його заміщує), здійснює їх знищення самостійно в будь-який спосіб.

Банк за результатами знищення зразків банкнот національної валюти інформує Національний банк про кількість і суму знищених зразків банкнот національної валюти з розподілом за номіналами та надсилає до Національного банку один примірник відповідного акта про знищення зразків банкнот національної валюти.

88. Банки отримують готівку (у разі дозволу і зношену) для підкріплення операційних кас після здійснення розрахунків за готівку для своєчасної виплати заробітної плати, пенсій, соціальних доплат, інших грошових виплат. Такі операції здійснюються на підставі окремого розпорядження Національного банку, в якому мають бути врегульовані умови отримання готівки, у разі неможливості переказу безготівкових коштів за готівку.

Банки залежно від обставин, що склалися, самостійно визначають режим та умови своєї діяльності.

89. Операції з готівкою в неробочий час, у вихідні та святкові дні здійснюються з оформленням касових документів за поточною датою проведення операцій із зазначенням часу або напису чи проставлянням штампа “вечірня” або “післяопераційний час”.

90. Підготовка документів та облік операцій з готівкою в банках, підрозділах грошового обігу в регіонах здійснюються з використанням комп'ютерної техніки або в ручному режимі на паперових носіях. Бланки первинних, облікових і розпорядчих актів у необхідній кількості мають бути завчасно підготовлені відповідно до зразків, визначених нормативно-правовими актами Національного банку.

91. Керівники підрозділів перевезення валютних цінностей та інкасації коштів банків визначають режим та умови роботи цих підрозділів за погодженням із керівником банку залежно від обставин, що склалися.

91¹. Керівники підрозділів перевезення валютних цінностей та інкасації коштів банків мають адекватно оцінити ймовірні ризики з урахуванням оперативної обстановки на маршрутах, психологічного навантаження, виду та обсягів перевезень, часу їх проведення, складності маршрутів і здійснити відповідне посилення бригад інкасації під час планування та здійснення операцій із перевезення валютних цінностей та інкасації коштів.

Керівники підрозділів перевезення валютних цінностей та інкасації коштів банків зобов'язані постійно проводити аналіз маршрутів із перевезення валютних цінностей та інкасації коштів та здійснювати їх коригування за безпечнішими напрямками перевезень.

91². Банки, що мають розгалужену мережу відділень та філій, мають заздалегідь визначити порядок вивезення цінностей зі своїх відділень та філій.

91³. Банк з метою забезпечення безперебійного обслуговування невідкладних фінансових потреб військових частин, суб'єктів господарювання і населення на окремих територіях може організовувати в структурі банку/філії/відділення власні мобільні підрозділи відповідно до вимог Порядку банківського обслуговування мобільними підрозділами банку військових частин, суб'єктів господарювання, населення в разі запровадження надзвичайного режиму роботи, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 17 вересня 2014 року № 578/ДСК Літер "В" (зі змінами), якщо функціонування відокремлених підрозділів банків у звичайному режимі неможливе або небезпечне.

Порядок надання мобільними підрозділами банків банківських послуг визначається внутрішнім положенням банку відповідно до законодавства України та нормативно-правових актів Національного банку з урахуванням можливостей ручного оформлення облікових документів за операціями.”.

5. У тексті Інструкції слова “Центральна розрахункова палата”, “відділ (управління) грошового обігу в регіоні”, “начальник відділу (управління) грошового обігу в регіоні” у всіх відмінках замінити відповідно словами “Департамент інформаційних технологій”, “підрозділ грошового обігу в

регіоні”, “керівник підрозділу грошового обігу в регіоні” у відповідних відмінках.

6. У додатку 1 до Інструкції:

- 1) літери “М.П.” замінити літерами та цифрою “М.П.¹”;
- 2) доповнити додаток виноскою 1 такого змісту:
“¹ Використання печатки юридичною особою необов’язкове.”.

7. У назві додатка 4 до Інструкції слова “відключення від системи електронних платежів” замінити словами та літерами “неможливості здійснювати його через СЕП у штатному режимі”.

Директор
Департаменту безпеки

О. А. Скомаровський